

”Tillsammans förstod vi varandra” – om samarbetet i kursen i det andra inhemska språket mellan Vasa universitet och Åbo Akademi i Vasa

Sirpa Sipola, Marit West-Sjöholm

Under läsåret 2011–12 genomfördes ett språksamarbete mellan Språktjänsten vid Vasa universitet och Centret för språk och kommunikation vid Åbo Akademi i Vasa. Samarbetet ordnades inom ramen för kursen i det andra inhemska språket (5 sp) vid respektive universitet. Det omfattade tre närträffar och en gemensam nätbaserad skriftlig uppgift. Samarbetet genomfördes under en period på två veckor och sammanlagt 127 studenter med varierande studieinriktning deltog. Syftet var att skapa förutsättningar för aktiv språkanvändning och språktillägnande i en vidare kontext än den som traditionell klassrumsundervisning erbjuder. Målet var att ge studenterna möjlighet att använda det andra inhemska språket i autentiska situationer och att öva språket tillsammans med personer som talar språket som sitt modersmål.

Bakgrunden till samarbetet

Idag betonas den kommunikativa aspekten i språkundervisningen, dvs. förmågan att använda språket i olika praktiska sammanhang, såväl skriftligt som muntligt. Målet är att utveckla en kommunikativ kompetens som ska kunna användas i olika sammanhang även utanför klassrummet. I den kommunikativa språkundervisningen är den lärande aktiv och praktiserar språket i olika kommunikativa övningar och situationer. Lärarens roll är att skapa förutsättningar för meningsfull kommunikation, dvs. att erbjuda möjligheter till aktiv språkanvändning. Under de senaste åren har man också börjat betona den sociala interaktionens roll i språkinläringen. Då man aktivt använder ett språk i samspel med en annan människa skapas förutsättningar för inläring, språkanvändningen skapar möjligheter till språktillägnande. (Pörn 2012.)

Utgående från den kommunikativa synen på språkinläring och den sociala interaktionens betydelse för lärande ville vi inom ramen för kursen i det andra inhemska språket ge studenterna möjlighet att aktivt använda språket i autentiska och meningsfulla situationer. Målet med samarbetet var att stärka deltagarnas kunskaper i det andra inhemska språket och att öka deras självförtroende att använda språket i olika sammanhang även utanför klassrummet. Målet var också att öka intresset för språket och motivationen att lära sig mera. Ledmotivet var att användning ger självförtroende och självförtroende föder lust och motivation.

Kursen i det andra inhemska språket, *Toinen kotimainen kieli ruotsi* vid Vasa universitet och *Finska som andra inhemska språk* vid Åbo Akademi i Vasa, omfattar 5 studiepoäng och 50-60 timmar kontaktundervisning. Kursen i svenska vid Vasa universitet pågår under höstterminen medan kursen i finska vid Åbo Akademi i Vasa startar på hösten och pågår till mars. Samarbetet inföll därför i olika skeden av respektive kurs, i slutet av kursen i svenska och i mitten av kursen i finska. Detta medförde dock inga problem tack vare en noggrann planering av samarbetet. Planeringen kring samarbetet inleddes under föregående vårtermin och förbereddes väl i respektive språkgrupp. Studenterna fick detaljerad information om samarbetet och deras roll och uppgifter innan samarbetet inleddes. Samarbetet genomfördes planenligt och fungerade bra tack vare den noggranna planeringen.

I kursen i det andra inhemska språket vid dessa båda universitet tillämpas språkbadsmetodik. En grundläggande tanke i språkbadsmetodiken är att man lär sig ett språk bäst genom att använda det aktivt i meningsfulla och autentiska sammanhang genom interaktion med andra. (Buss & Laurén 1997: 17). I våra kurser använder läraren språket konsekvent i all kommunikation under kursen och allt material som används under kursen är på det andra inhemska språket och det är autentiskt. Studenterna uppmanas också att använda språket så mycket som möjligt under kursen och de vänjer sig under kursens gång vid att använda språket som ett medel i och inte enbart som ett mål för studierna. Ett språksamarbete, som skulle erbjuda studenterna möjlighet att använda det andra inhemska språket med infödda talare i äkta talsituationer, föll sig följaktligen som ett naturligt inslag i kursens profil i enlighet med språkbadsmetodikens filosofi.

Språkbadsmetodikens arbetssätt, d.v.s. att använda målspråket aktivt i all kommunikation under lektionerna och så autentiskt som möjligt, var alltså bekanta för studenterna och ett givet arbetssätt också under samarbetet. Studenterna hade redan anammat rollen som aktiva deltagare i undervisningen och fann sig snabbt i den nya situationen där de aktivt och ”på riktigt” fick kommunicera med infödda talare.

I samarbetet tillämpades tandemmetoden enligt vilken språkinläringen sker i växelverkan med en person som har språket som modersmål (Brammerts & Jonsson 2003: 9). Två (eller i detta fall flera) personer arbetar tillsammans med målsättningen att lära sig varandras språk. Båda parter i tandem fungerar således som lärande och lärare. I samarbetet uppmanade vi studenterna att hjälpa varandra och be om hjälp av varandra vid behov. Vi poängterade således deras dubbla roll som lärande och lärare.

Samarbetet i praktiken

Samarbetet genomfördes praktiskt i form av tre närträffar. Två av dem ordnades och leddes av lärarna och en träff ordnades av studenterna själva. Genast i början av första träffen delade lärarna in deltagarna i smågrupper bestående av 2-3 finsk- respektive svenskspråkiga. Dessa grupper bestod under hela samarbetet. Utöver närträffarna deltog tandemgrupperna också i nätbaserade diskussioner i den nätbaserade inlärmingsmiljön Moodle. Några av uppgifterna och övningarna var lärarledda, dvs. de gavs av läraren och studenterna tillämpade dem. En del övningar förberedde deltagarna på egen hand före träffen och en del övningar var oförberedda. Uppgifterna bestod bl.a. av att berätta om sig själv, sina studier, sitt universitet och sin hemkommun, att förklara och fråga efter vägen, diskutera boende och olika aktuella frågor. Studenterna ledde också diskussioner om valfria ämnen som de förberett på förhand. I Moodle diskuterade de bl.a. studenternas ekonomiska situation, presidentvalet och sömnvanor. Som underlag för diskussionerna användes en finskspråkig artikel och en svenskspråkig artikel och diskussionen fördes på artikelns språk. I de flesta övningarna tränades den muntliga kommunikationen medan diskussionen i Moodle baserade sig på skriftlig kommunikation.

Utvärderingen av samarbetet

För att få en uppfattning om hur deltagarna i tandem upplevde samarbetet och om det hade någon betydelse för deras språkinläring bad vi dem fylla i en enkät efter den sista träffen. Sammanlagt 110 studenter svarade på enkäten. Enkäten var indelad i tre delar. I den första delen frågades efter bakgrundsinformation samt i vilken utsträckning de använt det andra inhemska språket före samarbetet. I den andra delen fick deltagarna beskriva vilka faktorer som enligt dem påverkar den egna språkinläringen positivt och negativt och vilken betydelse de anser att den egna attityden har för inläringen. Den tredje delen utgjorde en utvärdering av själva samarbetet och träffarna. Studenterna ombads beskriva med egna ord vad de upplevt som positivt och negativt med samarbetet och om det påverkat deras attityd till det andra inhemska språket. Vi ville också veta vilka kommunikationsstrategier de använt samt vilket konkret utbyte de upplevt att de fått av samarbetet. Detta gjorde de genom att kryssa för ett eller flera givna alternativ. Vi ville också veta om samarbetet påverkat deras motivation att använda det andra inhemska språket i framtiden. Dessutom ombads studenterna ge förbättringsförslag och allmänna kommentarer kring samarbetet.

Av de som svarat hade 58 procent använt det andra inhemska språket huvudsakligen i klassrum under lektionstid innan samarbetet inleddes. Färre än hälften hade använt språket utanför klassrummet, dvs. i affärer, i arbetslivet, på fritiden eller med vänner och bekanta.

Studenternas åsikter om faktorer som påverkar språkinläringen i allmänhet

Studenterna ombads beskriva vilka faktorer som enligt dem själva påverkar deras språkinläring överlag. På frågan om vad som påverkar den egna språkinläringen positivt kunde man se vissa gemensamma drag i svaren. Mångsidiga och meningsfulla uppgifter, varierande arbetsmetoder, en trygg stämning i klassen och en uppmuntrande lärare uppgavs som viktiga faktorer som ökar intresset för språket och underlättar språkinläringen. De flesta uppgav också att en positiv attityd till språket underlättar inläringen. De allra flesta ansåg dock att det som underlättar språkinläringen mest är möjligheten att använda språket. Att tala och kommunicera upplevdes som den bästa inlärningsmetoden. Likaså ansågs det viktigt att få höra språket. Omgivningens betydelse, som t.ex. en uppmuntrande lärare, meningsfulla uppgifter och stödjande studiekamrater samt arbetslivets krav lyftes också fram som faktorer som påverkar motivationen att lära sig språket.

Åsikterna om faktorer som påverkar inläringen negativt skilde sig något i de två språkgrupperna. Bland de svenskspråkiga var grammatiken den faktor som upplevdes som mest problematisk i språkinläringen. Drygt 40 procent av dem ansåg att alltför stor fokus på grammatiken inverkar negativt på motivationen och inläringen. Bland de finskspråkiga nämndes detta av endast några få. Bland de finskspråkiga uppgav en tredjedel däremot bristen på motivation eller intresse för språket som den största negativt inverkan. Bland de svenskspråkiga var det endast 0,5 procent som nämnde detta. I vardera språkgruppen uppgav ungefär en fjärdedel av informanterna att osäkerheten att använda språket och rädslan att göra fel försvårar deras språkinläring. Något som också ansågs göra det svårare att lära sig språket var bristen på praktisk användning av språket. Något fler finskspråkiga hade angett detta i sitt svar.

Studenternas åsikter om samarbetet

Deltagarna i detta samarbete uppskattade möjligheten att praktisera det andra inhemska språket i autentiska situationer med infödda talare i samma ålder och i samma situation. Hela 79 procent hade svarat att det bästa var att de fick träna den muntliga kommunikationen. Och den flöt många gånger bättre än förväntat vilket en student beskrev i utvärderingen så här:

Emellanåt tyckte jag att jag pratade riktigt flytande och använde ord jag knappt visste jag kunde.

Stämningen i smågrupperna beskrevs som avslappnad och uppmuntrande och många nämnde att de vågade tala även om det inte alltid blev rätt. De upplevde att de satt i samma båt och att deras språkkunskaper i det andra inhemska språket var ungefär på samma nivå. Några studenter kommenterade detta i utvärderingen så här:

Pääsin puhumaan ruotsia 'helpolla' tavalla, uskalsin mokatakin, kun tiesi, että joku osaa kuitenkin korjata ja tiesi, että muillakin on hankaluuksia.

De finskspråkiga var förstående och hjälpsamma. Man vågade prata med dem och man vågade säga fel.

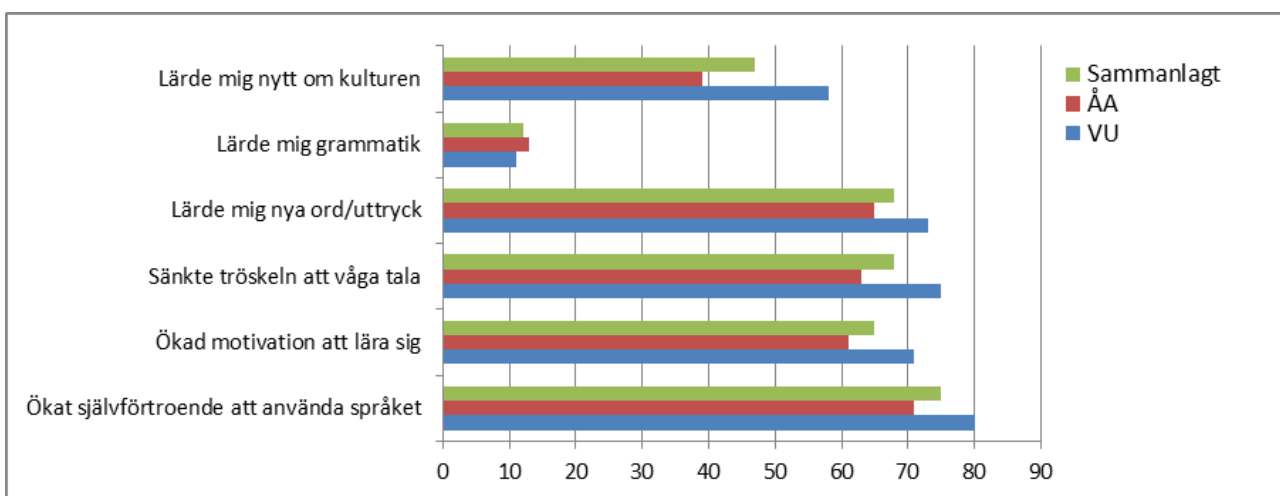
Uppgifterna och övningarna upplevdes som mångsidiga och relevanta och studenterna uppskattade möjligheten att påverka innehållet och övningarna. De upplevde ett genuint samarbete och hjälptes åt att få kommunikationen att fungera. Fokus låg på innehåll mera än på form, vilket uppskattades. Över hälften av studenterna i vardera språkgruppen upplevde att samarbetet lärt dem att använda språket, dvs. både att tala och lyssna. De hade fått den behövliga praktiken för att utveckla sin språkfärdighet. Många tyckte också att det var roligt att träffa människor från den andra språkgruppen och någon ansåg att det var ett bra sätt att minska fördomarna mellan språkgrupperna.

En femtedel av de som svarat upplevde att det ibland blev tysta stunder då ingen sade något eller att det speciellt i början var litet trögt och svårt att diskutera. En del studenter deltog mycket aktivt i Moodle-diskussionen och skrev flera inlägg medan några bara skrev ett inlägg per diskussion. Detta upplevdes som negativt av en del i samarbetet. De flesta negativa kommentarerna gällde dock samarbetets omfattning: träffarna var för få eller tidsperioden för kort.

Vad fick studenterna ut av samarbetet?

Den kanske mest intressanta och viktigaste frågan i enkäten gällde studenternas uppfattning om den konkreta nyttan med samarbetet. Eftersom vi lärare planerade att genomföra motsvarande samarbete följande läsår igen ville vi veta hur deltagarna upplevde samarbetet och om det haft någon betydelse för utvecklingen av färdigheterna i det andra inhemska språket. Resultaten av enkäten visar att samarbetet var givande vilket framgår av tabell 1.

Tabell 1. Utbytet av samarbetet angivet i procent gruppvis och sammanlagt

Hela 75 procent ansåg att samarbetet ökat deras självförtroende att använda språket, trots att samarbetet var relativt kort. Motivationen att lära sig mera ökade också hos 65 procent. Utöver detta ansåg närmare 70 procent att de lärt sig nya ord och uttryck. Intressant är att några också tyckte att de lärt sig grammatik trots att det inte ingick explicit i uppgifterna. Största delen av deltagarna i språksamarbetet uppgav också att bekantskapen med personer från den andra språkgruppen var ett plus i samarbetet. De upplevde att de fått mera kunskap om varandra och större förståelse för den andra språkgruppen. Några av studenterna uttryckte sig så här:

Tandemtapaaamiset antoivat luottoa siihen, että ruotsia voi ihan tosissaan puhua ja tapaamiset motivoivat siten opiskelemaan enemmän.

Steget att prata finska känns inte lika stort längre, det var verkligen nyttigt för mig.

Vi frågade också om samarbetet hade påverkat deras attityd till det andra inhemska språket. Ungefär hälften svarade att attityden hade blivit positivare medan en femtedel ansåg att de redan hade en positiv attityd som inte ändrats. En femtedel svarade negativt på frågan och i de flesta fall var svaret ett kort ”nej” utan närmare förklaring. Det var omöjligt att veta om svaret hade en positiv innebörd (attityden positiv som inte ändrats) eller en negativ innebörd (attityden negativ som inte ändrats). De som svarade positivt uppgav att deras motivation att lära sig mera och använda språket alltid då tillfälle ges hade ökat. Språket upplevdes inte lika svårt som tidigare och osäkerheten att använda språket hade minskat eller försvunnit:

Nyt en pidä ruotsia enää niin 'pakkopullana' kuin aikaisemmin. Mielenkiintoni ruotsia ja suomenruotsalaisia kohtaan nousi suuresti ja olen iloinen, että olin tässä yhteistyöprojektissa mukana.

Jag har blivit mycket mera positiv till finskan. Jag vill lära mig mera och har blivit sporrad att använda finska oftare.

Jag har vågat börja prata mer nu och nu vill jag lära mig bättre finska.

Lärarnas erfarenheter av samarbetet

Resultaten av enkäten och studenternas kommentarer är mycket positiva och tyder på att målet med samarbetet uppnåddes. Våra egna erfarenheter av det praktiska arbetet stöder detta. Samarbetet har till alla delar fungerat bra och de korta avstånden mellan universiteten har underlättat samarbetet. Deltagarna upplevde samarbetet som meningsfullt och givande och uppskattade de fysiska träffarna ansikte mot ansikte med den andra språkgruppen. Tack vare träffarna blev studenterna bekanta med varandra vilket bidrog till att stämningen i smågrupperna blev god och uppmuntrande. Detta hade i sin tur en positiv effekt på inläringen.

Deltagarna lärde sig nya ord och uttryck och att kommunicera på det andra inhemska språket. Men framför allt ökade samarbetet deras självförtroende i språket och motivationen att använda det och att lära sig mera. Dörren till det andra språket öppnades på ett nytt sätt och språket blev levande för dem.

Till sist ett par studentkommentarer som sammanfattar erfarenheterna av samarbetet:

Olen tullut rohkeammaksi ruotsinkielen käyttäjäksi ja kokenut onnistumisen iloa. Tälle kurssille tulo oli yksi yliopistoaikani parhaita kurssivalintoja!

Detta samarbete måste absolut fortsätta. Det har varit givande och lärrikt. Jag har pratat mera finska under dessa veckor och denna kurs än under hela gymnasiet!

Samarbetet fortsätter detta läsår och enligt studenternas förslag utökar vi träffarna med en till detta läsår. Samarbetet har fått ett gott rykte om sig och våra studenter frågar numera efter samarbetet. Vi hoppas kunna erbjuda så många som möjligt möjligheten att delta och träna sina kommunikativa färdigheter genom detta samarbete.

Sirpa Sipola är universitetslektor i svenska vid Vasa universitet och Marit West-Sjöholm är universitetslärare i finska vid Åbo Akademi i Vasa.

Källor

Brammerts, H. & Jonsson, B. (2003). Exempel på autonomt lärande i tandem. Ingår i Jonsson & Bengt (red.) *Självstyrd språkinläring i tandem. En handbok*. Rapport nr 13. Härnösand: Department of Humanities, Mid Sweden University, 9-12.

Buss, M. & Laurén C. (1997). Kielikylypyyn tarvitaan laaja verkosto. Kansainväliset yhteydet tarjoavat uusia virikkeitä opetukseen. Ingår i *Kielikylyyllä suu puhtaaksi*. Sanomalehtiyliopisto. Vaasan yliopiston Täydennyskoulutuskeskuksen julkaisuja 14, 17-25.

Pörn, M. (2012). "Det är lätt att falla i ett gammalt mönster..." ? Om språklärande, språkundervisning och utveckling av finskundervisningen i den finlandssvenska skolan. Kieli, koulutus ja yhteiskunta – huhtikuu 2012 [online]. <http://www.kieliverkosto.fi/article/det-ar-latt-att-falla-i-ett-gammalt-monster-%E2%88%92-om-spraklarande-sprakundervisning-och-utveckling-av-finskundervisningen-i-den-finlandssvenska-skolan/>